

26.4.2023

Vero-osasto

Selvitys omaishoidon palkkion verotuksesta

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Tiivistelmä	1
3.	Nykytila	1
3.1.	Omaishoito Suomessa	1
3.2.	. Suomen ansiotuloverojärjestelmä	2
3.3.	Omaishoidon palkkion verotus	3
3.4.	Omaishoidon menojen vähentäminen verotuksessa	4
4.	Kuulemiset	5
5.	Omaishoidon palkkion verotuksen keventämisen arviointia	5
6.	Vaikutusarviot	6
7.	Johtopäätökset	8

1. Johdanto

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan omaishoidon palkkion verotuksen kohtuullistamista selvitetään. Tässä selvitysmuistiossa tarkastellaan hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti omaishoidon palkkion verotuksellista kohtelua ja arvioidaan palkkion verotuksen keventämisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia.

2. Tiivistelmä

Omaishoidon palkkion nykyinen verotuskohtelu on verojärjestelmän mukainen. Palkkiota käsitellään verotuksessa työkorvauksena ja sitä verotetaan samalla tavalla kuin muitakin työkorvauksia. Työkorvauksena palkkio on kevyemmin verotettua kuin sosiaalietuudet.

Omaishoidon palkkion säätäminen kokonaan tai osittain verovapaaksi tuloksi olisi uusi verotuki. Palkkion verovapaus pienentäisi verotuloja yhteensä noin 80 miljoonalla eurolla. Progressiivisessa verojärjestelmässä palkkion verovapaus tai sen keventäminen kohdistuisi eri tavalla eri tulotasoille ja hyödyntäisi euromääräisesti eniten suurempituloisia omaishoitajia. Muutoksen piirissä olevista noin 59 000 henkilöstä noin 4 000 kaikista pienituloisinta henkilöä ei hyötyisi palkkion verovapaudesta lainkaan. Noin 6 000 henkilöä hyötyisi vain suhteellisen vähän, noin 25 euroa kuukaudessa. Keski- ja suurituloisilla, eli yli 40 000 euroa vuodessa tienävillä henkilöillä kuukausittainen hyöty muutoksesta olisi keskimäärin noin 177 euroa.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että palkkion verovapaus ei olisi tehokkain eikä tarkoituksenmukaisin keino parantaa omaishoitajien taloudellista asemaa. Hoitopalkkion verotuksellisen kohtelun sijaan omaishoitajien taloudellisen aseman arvioinnissa on ennemminkin kyse hoitopalkkion tasoon liittyvästä kysymyksestä.

3. Nykytila

3.1. Omaishoito Suomessa

Omaishoidon tuen myöntämisedellytyksistä ja sisällöstä säädetään omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005). Lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa omaishoidon lainsäädännön valmistelusta sekä yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoitamista omaisen tai muun läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Se on harkinnanvarainen sosiaalipalvelu, jota hyvinvointialue järjestää sitä varten varaamiensa määrärahojen rajoissa. Tuen myöntäminen tapahtuu hyvinvointialueen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Omaishoidon tuessa ei ole ikärajoja, vaan laki koskee niin vammaisen lapsen vanhempia kuin iäkästä vanhempaanakin hoitavaa.

Omaishoidon tuesta annetun lain 2 §:n mukaan omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitotosopimuksen hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa. Omaishoitajia on tällä hetkellä yhteensä noin 50 000. Määrä on kasvanut maltillisesti vuodesta 2000 saakka vähitellen noin 20 000:sta 50 000:een.¹ Lähes puolet omaishoidon palkkion saajista on 65 vuotta täyttäneitä omaishoitajia ja noin 70 prosenttia on naisia. Omaishoidettavista noin puolet on 75 vuotta täyttäneitä. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan muistisairaudet ovat omaishoidon yleisin syy ja noin 57 prosenttia omaishoidettavista olisi intensiivisen kotihoidon tai ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaita, jos heillä ei olisi omaishoitajaa. Moni omaisen huolehtii läheisestään myös ilman toimeksiantosopimusta. STM:n mukaan sopimusomais-hoidon maltillinen kasvu on korvannut osaa kotihoidon käynneistä, tukenut siten hyvin palvelujärjestelmää ja vähentänyt osaltaan esimerkiksi kotihoidon henkilöstön ja palvelun tarpeen kasvua.

Omaishoidon palveluntarpeet ovat hyvin erilaisia riippuen yksilön tarpeesta. Yleisesti ottaen iäkkäiden omaishoidettavien ja omaishoitajien tarvitsemat palvelut eroavat esimerkiksi omaishoitoa vaativien lasten ja heidän omaishoitajiensa palveluista. Omaishoito on usein varsin sitovaa ja yhä useampi omaishoitaja on itsekin iäkäs ja hoitaa puolisoaan.

Omaishoidon tuki on hyvinvointialueiden järjestämä harkinnanvarainen sosiaalipalvelu ja tuen myöntämisperusteet vaihtelevat hyvinvointialueittain. Omaishoitolain 5 §:n mukaan omaishoidon tuen palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Omaishoitolaissa määritellään hoitopalkkion vähimmäismäärä, joka vuonna 2024 on 461,99 €/kk, ja hoidollisesti raskaissa siirtymävaiheissa 923,99 €/kk. Hoitopalkkion määrää tarkistetaan vuosittain omaishoitolain 6 §:n mukaan työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella. STM ilmoittaa vuosittain voimassa olevat palkkiot.

Hyvinvointialue voi vahvistaa yleisohjeita, joissa määritellään millä perusteella ja minkä suuruisena omaishoidon tuen hoitopalkkiota kulloinkin maksetaan. Yleisohjeiden tarkoitus on kohdella hyvinvointialueen asukkaita tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti sekä kunkin hakijan yksilölliset tarpeet ja olosuhteet huomioonottavalla tavalla. Hyvinvointialueet myöntävät myös minimimäärää suurempia hoitopalkkioita. Palkkioluokkien määrä vaihtelee hyvinvointialueittain, samoin palkkioiden taso. Palkkioluokkien perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus.

Hallitusohjelma sisältää myös muita omaishoidon kehittämistä koskevia kirjauksia. Esimerkiksi ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen on varattu yhteensä 27 miljoonaa euroa vuosille 2024–2027. Määrärahasta myönnetään valtionavustuksia 1–3 vuotta kestäviin terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin.

3.2. Suomen ansiotuloverojärjestelmä

Suomessa on käytössä eriytetty tuloverojärjestelmä. Tämä tarkoittaa sitä, että ansio- ja pääomatuloja verotetaan erikseen. Ansiotulojen verotusoikeus on valtiolla, kunnilla ja seurakunnilla. Lisäksi kaikesta ansiotulosta peritään sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu ja palkkatulosta lisäksi sairausvakuutuksen päivärahamaksu,

¹ Omaishoitajien määristä löytyy lisätietoa Sotkanetissä.

työeläkevakuutusmaksu sekä työttömyysvakuutusmaksu. Ansiotuloja verotetaan vuosittain säädettävän progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Pääomatulojen veroprosentti on 30 000 euroon asti 30 prosenttia. Pääomatulojen määrän ylittäessä 30 000 euroa, ylimenevästä osuudesta maksetaan veroa 34 prosenttia.

Ansiotulojen verotus perustuu laajaan tulokäsitteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että veronalaista ansiotuloa on kaikki verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot, ellei niitä erikseen ole säädetty verovapaiksi. Ansiotuloksi katsotaan kaikki tulo, joka ei ole pääomatuloa. Ansiotuloa on siten esimerkiksi palkkatulo, työkorvaus, eläketulo ja päivärahatulo, kuten työttömyys-, vanhempain- ja sairauspäivärahat. Yritystulo jakautuu ansio- ja pääomatuloon siten, että ensin erotetaan laissa säädetty pääomatulo-osuus ja loppuosa verotetaan ansiotulona. Verovapaaksi tuloksi on säädetty muun muassa tietyt sosiaalietuudet, kuten lapsilisä, asumistuki sekä viimesijaisena tukena maksettava toimeentulotuki.

Erilaisia ansiotuloja verotetaan eri tavalla, koska niistä myönnetään eri vähennyksiä. Eläketulosta tehdään eläketulovähennys, joita ei saa muista tuloista. Eläketulovähennyksen tarkoituksena on säädellä eläketulojen verorasitusta muun muassa siten, ettei pelkästään kansaneläkettä tai takuueläkettä saavat maksa tuloveroa. Palkan, työkorvauksen ja muiden työtulojen perusteella tehdään työtulovähennys ja ansiotulovähennys, joita ei puolestaan saa eläketulosta. Näiden vain työtulon perusteella tehtävien vähennysten tavoitteena on työllisyyden ja työn tarjonnan edistäminen parantamalla työnteon kannustavuutta. Lisäksi palkkatulosta tehdään tulonhankkimisvähennys. Nämä edellä mainitut vähennykset ovat tietyntyyppisen ansiotulon perusteella viran puolesta myönnettäviä vähennyksiä, jotka alentavat kyseisen tulotyyppin veroastetta. Sosiaalietuuksien verotuksessa mainittuja vähennyksiä ei myönnetä.

Tuloverotus perustuu nettotulon verottamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että veronalaisista tuloista voi vähentää tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot. Näitä menoja kutsutaan luonnollisiksi vähennyksiksi ja niiden vähennyskelpoisuus on verojärjestelmän perusrakenteen mukaista. Luonnollisia vähennyksiä ei ole lueteltu laissa tyhjentävästi. Esimerkinomainen luettelo vähennyksistä on tuloverolain (1535/1992) 31 §:ssä, joka sisältää muun muassa ammattikirjallisuuden hankkimisesta johtuneet menot. Verotuskäytännössä välittömästi tulonhankintaan liittyviksi kustannuksiksi on katsottu esimerkiksi erilaiset työvälaineet, työhuonevähennys sekä tietokoneesta ja tietoliikenteestä johtuneet menot.

Verotuksessa ei voi vähentää tulonhankkimismenoina tavanomaisia elantomenoja eikä sellaisia kuluja, jotka liittyvät verovapaan tulon hankintaan ja säilyttämiseen. Näin olen vähennyskelpoisia eivät ole esimerkiksi asumismenot, harrastustoiminnasta aiheutuvat menot eikä lasten ja kodin hoidosta aiheutuneet menot.

Verotuet ovat verotuksen normaaliin perusrakenteeseen eli niin sanottuun normiverojärjestelmään tehtyjä poikkeuksia, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja. Verotuet määritellään verolainsäädännössä. Henkilöiden tuloverotuksessa verotukia ovat laajasta tulokäsitteestä poikkeavat tulon verovapaudet sekä luonnollisista vähennyksistä poikkeavat verovähennykset.

3.3. Omaishoidon palkkion verotus

Omaishoitajan hoitopalkkio on korvaus omaishoitajan suorittamasta hoitotehtävästä. Suomen ansiotuloverojärjestelmän yhtenä peruserätyytenä on, että työstä maksettu korvaus on veronalaista ansiotuloa ja sitä pidetään verotuksessa joko palkkana tai työkorvauksena. Verotuksessa palkkana pidetään esimerkiksi kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Muuna kuin palkkana

saatua korvausta pidetään työkorvauksena. Omaishoidon hoitopalkkiota pidetään verotuksessa työkorvauksena, ja sitä verotetaan samoin kuin muitakin työkorvauksia. Palkkion käsitteleminen työkorvauksena perustuu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 10.03.1997 T 561. Kyseisen ratkaisun mukaan kunnan sosiaalihuoltolain (710/82) 27 a–27 c §:n nojalla omaishoidon tukea saaville hoitajille maksama palkkio ja sosiaalihuoltolain 25 §:n sekä perhehoitajalain (312/92) nojalla perhehoitajille maksama palkkio eivät olleet ennakkoperintälain 4 §:ssä tarkoitettua palkkaa, vaan ennakkoperintälain 6 §:ssä tarkoitettua työstä maksettua korvausta.

Koska palkkio on työkorvausta, sen perusteella myönnetään ansiotulovähennystä sekä työtulovähennystä. Näitä vähennyksiä ei myönnetä muun muassa sosiaalietuuksien perusteella eli omaishoitajan palkkio on työtulona kevyemmin verotettua kuin esimerkiksi sosiaalietuudet. Omaishoidon palkkiosta kertyy työeläkettä ja palkkiosta pidätetään työntekijän ja työnantajan työeläkevakuutusmaksut. Lisäksi palkkiosta maksetaan sairaskorvauksen päivärahaksi sekä tapaturmavakuutusmaksu. Työkorvauksesta ei makseta työntekijän sosiaaliturvamaksua eikä työttömyysvakuutusmaksua.

3.4. Omaishoidon menojen vähentäminen verotuksessa

Verohallinto on julkaissut kannanoton omaishoidon menojen vähennyskelpoisuudesta (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/kannanotot/70903/omaishoidon-menot3/>). Koska omaishoidon palkkio on veronalaista työkorvausta, voi omaishoidon tuesta annetun lain mukaista hoitopalkkiota saava omaishoitaja vähentää verotuksessaan kyseisen tulon hankkimiseen liittyvät kulut ilman omavastuuosuutta. Kulujen vähennyskelpoisuuden kannalta on merkitystä sillä, millaisista ja kenelle kuuluvista kuluista on kyse.

Varsinaisesta hoidettavan hoidosta aiheutuneet kustannukset ovat lähtökohtaisesti hoidettavan omia menoja. Esimerkiksi kulut hoidettavan lääkärikäynneistä ovat luonteeltaan hoidettavan omia kustannuksia, vaikka omaishoitaja olisi seurannut mukana saattajana. Myös hoidettavan kotiin hankitut hoidossa tarvittavat laitteet, apuvälineet ja kalusteet ovat hoidettavalle kuuluvia kustannuksia. Tällaiset kulut ovat hoidettavan vähennyskelvottomia elantomenoja, joita omaishoitajakaan ei voi vähentää verotuksessaan, vaikka hän olisi ne maksanut.

Hoidettavan kanssa samassa taloudessa asuva hoitopalkkiota saava omaishoitaja voi vähentää asunnossa tehtävän omaishoitotyön perusteella työhuonevähennyksenä 470 euroa vuodessa (vuonna 2023). Jos omaishoitaja ei asu hoidettavan kanssa samassa taloudessa, hän voi vähentää työhuonevähennyksenä 470 euroa (vuonna 2023), jos hän tekee osapäiväisesti ja jatkuvasti kotonaan omaishoitoon liittyviä muistiinpano-, raportointi- tai muita vastaavia paperitöitä.

Jos omaishoitaja ei asu hoidettavan luona, hänelle voi aiheutua vähennyskelpoisia matkakustannuksia hoidettavan luona käynneistä ja hoidettavan asioiden hoitamisesta. Omaishoitaja voi vähentää hoidettavan luona käynneistä aiheutuneet kustannukset verotuksessa asunnon ja varsinaisen työpaikan välisten matkojen kustannuksina tuloverolain 93 §:ssä säädetyin rajoituksin (omavastuu 900 euroa). Hoidettavan asioiden hoitamisesta omaishoitajalle aiheutuneet matkakulut, esimerkiksi hoidettavan lääkärikäynneistä, omaishoitaja voi vähentää tulonhankkimiskuluina (ei omavastuuosuutta). Hoidettavan kanssa samassa taloudessa asuva omaishoitaja ei voi vähentää matkakustannuksia, joita hänelle aiheutuu hoidettavan asioiden hoitamisesta, esimerkiksi hoidettavan lääkärikäynneistä.

4. Kuulemiset

Selvityksen valmistelun aikana järjestettiin kuulemistilaisuus 16.11.2023. Kuultavina olivat sosiaali- ja terveysministeriö, Omaishoitajaliitto ry ja Hyvinvointiala HALI ry.

Sosiaali- ja terveysministeriö esitteli yleisesti omaishoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja omaishoitajia koskevia lukumäärätietoja sekä muutamia tyypillisiä käytännön esimerkkejä omaishoitajista ja omaishoitotilanteista. Lisäksi STM esitteli omaishoidon palkkioiden maksamisen nykytilaa sekä palkkion maksamisen perusteita, muita vastaavia työkorvauksia, joita Suomessa on olemassa ja esitteli hallitusohjelman muita omaishoitoa koskevia kirjauksia.

Omaishoitajaliitto toi esiin näkemyksiään liittyen hallitusohjelman kirjaukseen sekä tilastotietoja ja käytännön tietoa omaishoidosta. Omaishoitajaliitto kannattaa omaishoidon tuen palkkion verotuksen keventämistä ja samalla palkkioiden korotusta. Liiton mukaan verotuksen keventämisen lisäksi palkkioitakin pitäisi korottaa, koska osa maksaa veroja erittäin vähän tai ei ollenkaan, mutta osalla heistä on vaikeuksia toimeentulossa. Liiton mukaan osa omaishoitajista kokee verotuksen kohtuuttomana, koska jo bruttopalkkio koetaan pieneksi. Monille käteen jäävä summa on myös (epä)arvostuskysymys omaishoitoa kohtaan. Omaishoitajaliiton näkemyksen mukaan verotuksen keventäminen tulisi kohdentaa pienituloisiin omaishoitajiin. Esimerkkinä tuotiin esiin eläketulovähennyksen kaltainen omaistulovähennys. Liiton mukaan tulisi selvittää myös suhde omaishoidon tuen kokonaisuudistukseen ja työssäkäyvien omaishoitajien tarpeisiin (myös muut kuin sopimusomaishoitajat).

Hyvinvointiala HALI ry toi myös esiin näkemyksiään hallitusohjelman kirjauksesta. HALI ry yhtyi Omaishoitajaliiton näkemyksiin ja kannattaa palkkion verotuksen keventämistä. Keventämisessä tulisi kuitenkin löytää ratkaisut verotuksen keventämisen kohdentumiseen liittyviin haasteisiin.

5. Omaishoidon palkkion verotuksen keventämisen arviointia

Omaishoidon tuesta annetun lain 5 §:n mukaan hyvinvointialue maksaa omaishoitajalle hoitopalkkiota, jonka taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkiota ei makseta hoidosta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen, vaan se maksetaan omaishoitotyöstä. Omaishoitajan hoitopalkkio on näin ollen korvaus omaishoitajan suorittamasta hoitotehtävästä. Suomen ansiotuloverojärjestelmän yhtenä peruseriaatteena on, että työstä maksettu korvaus on veronalaista ansiotuloa. Palkkion nykyinen verotuskohtelu on siten Suomen verojärjestelmän perusrakenteen mukainen. Sitä verotetaan työkorvauksena vastaavalla tavalla kuin muitakin työstä maksettavia korvauksia. Palkkion säätäminen verovapaaksi osittain tai kokonaan olisi puolestaan vastoin yhtä verojärjestelmän keskeistä peruseriaatetta ja muodostaisi uuden verotuen.

Perhehoitajille maksetaan perhehoidon hoitopalkkiota. Myös perhehoidon palkkiossa on kyse työkorvauksesta omaishoidon palkkiota vastaavalla tavalla ja sitä verotetaan samalla tavalla kuin omaishoidon palkkiota. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Tavallisimmin perhehoitoa käytetään lastensuojelun sijaishuoltopaikkana. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan perhehoito voi olla tulevaisuudessa yhä useammalle henkilölle soveltuva huolenpidon järjestämisen muoto. Erityisesti ikäihmisten perhehoitoa kehitetään ja pyritään lisäämään hallitusohjelman mukaisesti. Myös esimerkiksi kehitysvammaisille ja mielenterveyskuntoutujille perhehoito voi olla hyvä palvelumuoto sekä tilapäisesti että pidempiaikaisesti. Perhehoidon hoitopalkkion vähimmäismäärä vuonna

2024 on 924,02 euroa kuukaudessa. Jos omaishoidon hoitopalkkion verotusta päätettäisiin keventää, tulisi mahdollisessa jatkovalmistelussa arvioida vielä tarkemmin sitä, pitäisikö samanlainen verotuksellinen kohtelu kohdistaa myös perhehoidon palkkioon, huomioiden muun muassa yhdenvertainen kohtelu. Vaikka molemmissa palkkioissa on kyse työkorvauksena maksettavasta palkkiosta, voidaan omaishoitoa ja perhehoitoa pitää kuitenkin eri tyyppisinä hoitomuotoina ja ne kohdentuvat eri tyyppisiin tilanteisiin.

Omaishoidon palkkion verotuksen keventämisen tavoitteena olisi kasvattaa palkkiosta hoitajalle nettona jäävää osuutta ja näin parantaa omaishoitajien taloudellista asemaa. Verotuksen jälkeinen nettohyöty omaishoidon hoitopalkkiosta riippuu muun muassa verovelvollisen muiden tulojen suuruudesta ja tulolajeista. Progressiivinen ansiotuloverojärjestelmä johtaa siihen, että verotuksen jälkeen käteen jäävä osuus omaishoidon palkkiosta on sitä suurempi, mitä pienemmät omaishoitajan muut ansiotulot ovat. Vastaavasti mitä suuremmat muut ansiotulot ovat, sitä pienempi osuus omaishoidon palkkiosta jää verotuksen jälkeen käteen. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoidon palkkion verovapaus hyödyttäisi omaishoitajaa sitä enemmän, mitä suuremmat hänen muut ansiotulonsa ovat ja esimerkiksi pelkkää omaishoidon palkkiota saavalle henkilölle palkkion verovapaudella ei olisi juurikaan vaikutusta. Verovapauden taloudellisia vaikutuksia käsitellään tarkemmin muistion kappaleessa 4.

Omaishoidon palkkion verotuksellista kohtelua on aikaisemmin käsitelty ja arvioitu muun muassa Kansallisessa omaishoidon kehittämisohjelmassa (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:2). Kyseisessä työryhmän raportissa ei ehdotettu muutoksia omaishoidon palkkion verotukseen. Työryhmä piti omaishoidon hoitopalkkioiden tason nostamista oikeudenmukaisempana vaihtoehtona kuin verottomuutta. Palkkioiden tason korottaminen hyödyttää pienituloisimpia omaishoitajia enemmän kuin hoitopalkkion verottomuus. Raportin mukaan hoitopalkkion veronalaisuus myös turvaa sopimusomaishoitajien eläke- ja sairausturvan sekä tuo kunnille ja valtiolle verotuloja, joita tarvitaan palveluiden rahoitukseen.

Teknisesti verotusta voitaisiin keventää säätämällä palkkio joko kokonaan tai osittain verovapaaksi. Tämä edellyttäisi nimenomaisen säännöksen lisäämistä tuloverolakiin. Omaishoitajaliitto toi kuulemistilaisuudessa esiin mahdollisuuden keventää verotusta eläketulovähennyksen kaltaisen omaisvähennyksen avulla. Omaishoidon tuen verovähennys kuitenkin monimutkaistaisi verojärjestelmää. Käytännössä verojärjestelmään tulisi rakentaa kokonaan uusi erillinen verovähennys yhtä tiettyä työkorvauksen muotoa varten. Tämän tyyppisten vähennysten lisääminen verotukseen ei olisi ansiotuloverojärjestelmän tarkoituksenmukaista kehittämistä. Ansiotuloverojärjestelmää tulisi ennemminkin pyrkiä yksinkertaistamaan nykyisestä eikä sitä ainakaan tulisi monimutkaistaa. Uuden vähennyksen lisääminen aiheuttaisi myös hallinnollisia kustannuksia. Jos omaishoidon palkkion verotusta päädyttäisiin keventämään, tulisi se tehdä säätämällä palkkio joko kokonaan tai osittain verovapaaksi eikä erillisellä vähennyksellä.

6. Vaikutusarviot

Staattisesti arvioituna vuoden 2025 tasoon korotettujen vuoden 2022 rekisteritietojen perusteella omaishoidon hoitopalkkion verovapaus pienentäisi verotuottoja yhteensä noin 80 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus olisi 48 miljoonaa euroa ja kuntien osuus 26 miljoonaa euroa. Kansaneläkelaitoksen ja seurakuntien osuus olisi yhteensä 8 miljoonaa euroa.

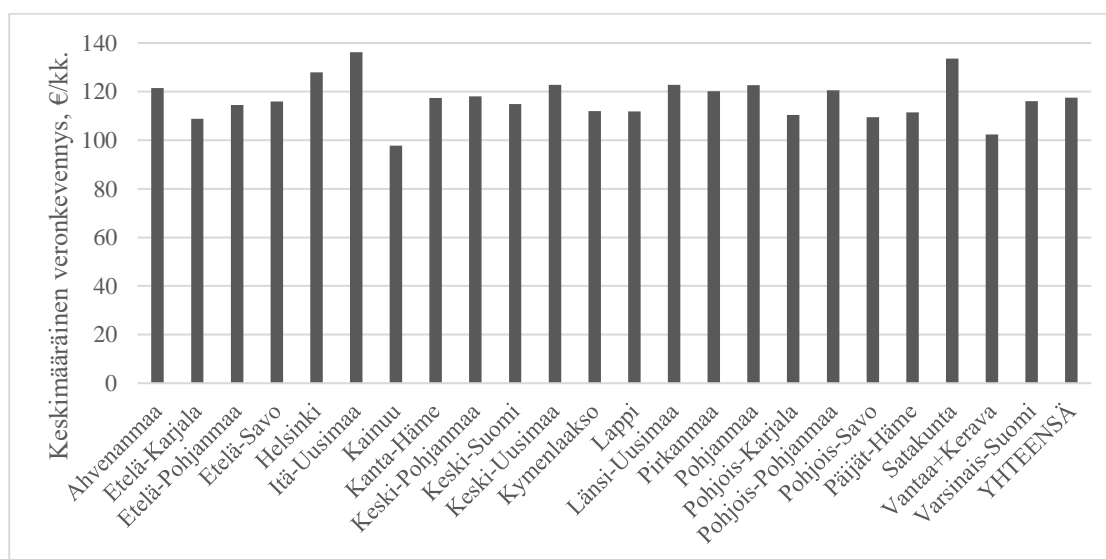
Verotuottovaikutuksesta noin 35 miljoonaa euroa kohdistuisi 18–64-vuotiaisiin ja noin 45 miljoonaa euroa 65 vuotta täyttäneisiin.

Verovapauden vaikutuksesta arviolta noin 69,7 prosenttia kohdistuisi naisiin ja 30,3 prosenttia miehiin. Verovapauden piirissä olevien osalta käytettävissä oleva tulo nousisi naisilla keskimäärin 117 eurolla ja miehillä 119 eurolla kuukaudessa.

Tulonsaajaryhmittäin tarkasteltuna palkkion verovapaus kohdistuisi pääasiassa palkansaajiin ja eläkeläisiin. Alla olevasta taulukosta käy ilmi verotuottovaikutusten kohdentuminen tulonsaajaryhmittäin.

Sosioekonominen asema	Verojen muutos, M€
Eläkeläinen	-45
Palkansaaja	-31
Työtön	-2
Muut	-2
Yhteensä	-80

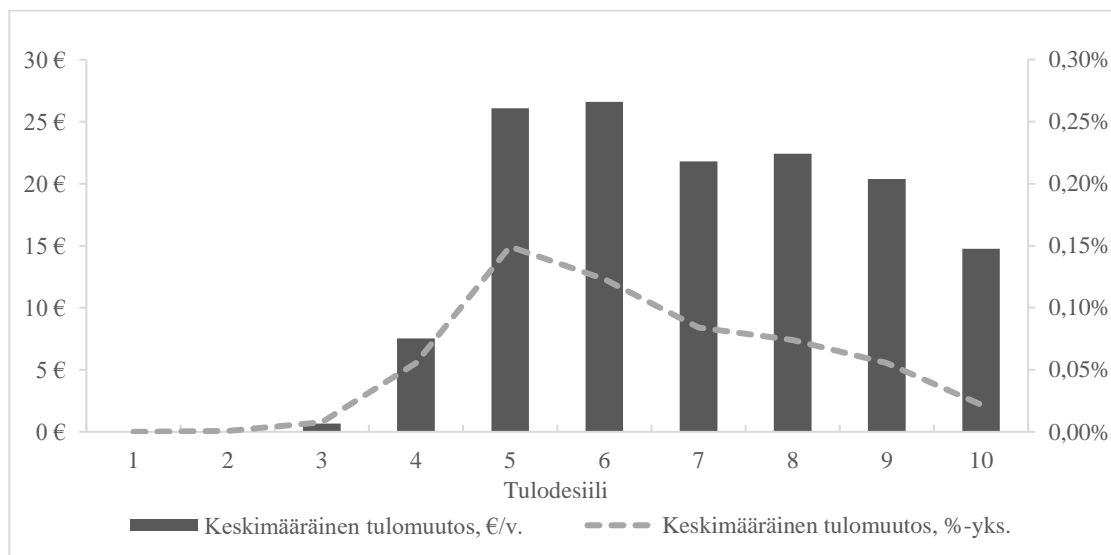
Alueellisesta näkökulmasta omaishoidon palkkion verovapauden verotusta keventävä vaikutus olisi jokseenkin tasainen. Helsingissä, Itä-Uudellamaalla ja Satakunnan hyvinvointialueella vaikutus olisi keskimääräistä hieman suurempi ja vastaavasti vaikutus olisi keskimääräistä hieman pienempi Etelä-Karjalan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueilla.

Kuviossa alla esitetään omaishoidon hoitopalkkion verovapauden vaikutus eri tulokymmenysten käytettävissä oleviin tuloihin. Vaikutukset on laskettu henkilöverorekisterin tulotietojen perusteella. Kuvioista käy ilmi, että omaishoidon palkkion verovapaus kasvattaisi käytettävissä olevaa tuloa kaikissa tulodesiileissä. Vaikutus olisi euromääräisesti suurin tulodesiilissä 6 ja suhteellisesti suurin tulodesiilissä 5 eli keskituloisilla henkilöillä.

Keskimäärin palkkion verovapaus kasvattaisi omaishoitajien käytettävissä olevaa tuloa noin 117 eurolla kuukaudessa. Pienituloiset tulonsaajat eivät kuitenkaan juurikaan hyötyisi muutoksesta. Muutoksen piirissä olevista noin 59 000 henkilöstä noin 4 000 kaikista pienituloisinta henkilöä ei hyötyisi palkkion verovapaudesta

lainkaan. Noin 6 000 henkilöä hyötyisi vain suhteellisen vähän, noin 25 euroa kuukaudessa. Keski- ja suurituloisilla, eli yli 40 000 euroa vuodessa tienaavilla henkilöillä kuukausittainen hyöty muutoksesta olisi keskimäärin noin 177 euroa.

Palkkion verovapauden vaikutus tulonjakoon Gini-kertoimella mitattuna olisi -0,01 prosenttiyksikköä eli toimenpide olisi tuloeroja lievästi kaventava.

7. Johtopäätökset

Omaishoidon palkkion nykyinen verotuskohtelu on verojärjestelmän perusrakenteen mukainen. Palkkiossa on kyse hoitotyöstä saadusta korvauksesta, jolloin sitä verotetaan samoin kuin muitakin työkorvauksia. Työtuoloista myönnettävien vähennysten johdosta omaishoidon palkkio on kevyemmin verotettua kuin sosiaalietuudet.

Palkkion verotuksen keventäminen olisi uusi verotuki. Verotuet monimutkaistavat verojärjestelmää ja ovat haastavia verotuksen toimeenpanon kannalta. Verotuksen kautta tukea on myös haastavaa kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla ja tuen vuotovaikutus on yleensä suuri. Verotukia tulisi käyttää vain silloin, kun sen voidaan todeta olevan taloudellisesti, hallinnollisesti ja muutoinkin tehokkain ja tarkoituksenmukaisin keino toteuttaa tietty yhteiskunnan myöntämä taloudellinen tuki.

Jos palkkion verotusta päätettäisiin keventää, tulisi se teknisesti toteuttaa säätämällä palkkio joko kokonaan tai osittain verovapaaksi tuloksi. Vain omaishoidon palkkioon kohdentuvaa verovähennystä verojärjestelmään ei tule luoda. Palkkiosta tulisi jatkossakin periä nykyiset sosiaaliturvamaksut, jotta palkkio kerryttäisi esimerkiksi työeläkettä.

Omaishoidon palkkion verovapaus pienentäisi verotuottoja yhteensä noin 80 miljoonalla eurolla. Palkkion verotuksen keventämisen tavoitteena olisi parantaa omaishoitajien taloudellista asemaa. Selvityksen yhteydessä tehtyjen vaikutusarvioiden perusteella voidaan todeta, että palkkion verovapaus tai sen keventäminen kohdistuisi eri tavalla eri tulotasoille ja hyödyttäisi euromääräisesti eniten suurempituloisia omaishoitajia. Tämä johtuu progressiivisesta verotuksesta. Tulojen kasvaessa veron määrä nousee, joten vastaavasti verotettavan tulon pienentyessä veron määrä pienenee euromääräisesti enemmän suurempituloisilla. Verovapaus

tai verotuksen keventäminen ei auttaisi lainkaan niitä omaishoitajia, joiden tulot ovat sen verran pienet, että niistä ei tule maksettavaksi veroa. Tehtyjen vaikutusarvioiden perusteella hoitopalkkion verovapaus kasvat-
taisi omaishoitajien käytettävissä olevaa tuloa keskimäärin noin 117 eurolla kuukaudessa. Muutoksen piirissä
olevista noin 59 000 henkilöstä noin 4 000 kaikista pienituloisinta henkilöä ei kuitenkaan hyötyisi palkkion ve-
rovapaudesta lainkaan. Noin 6 000 henkilöä hyötyisi vain suhteellisen vähän, noin 25 euroa kuukaudessa.
Keski- ja suurituloisilla, eli yli 40 000 euroa vuodessa tienävillä henkilöillä kuukausittainen hyöty muutoksesta
olisi keskimäärin noin 177 euroa.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että verotuksen kautta myönnettävä tuki ei kohdentuisi omaishoitajille
tarkoituksenmukaisella tavalla, se monimutkaistaisi verojärjestelmää ja herättäisi kysymyksiä siitä, miksi vain
omaishoitajille maksettava työkorvaus olisi verovapaata tuloa. Omaishoitajien palkkion verovapautta tai vero-
tuksen keventämistä ei näin ollen voida pitää tuen kohdentumisen eikä verojärjestelmän näkökulmasta tehok-
kaana ja tarkoituksenmukaisena keinona parantaa omaishoitajien taloudellista asemaa.

Hoitopalkkion verotuksellisen kohtelun sijaan omaishoitajien taloudellisen aseman arvioinnissa on enemmin-
kin kyse hoitopalkkion tasoon liittyvästä kysymyksestä. Jos omaishoitajien taloudellista asemaa haluttaisiin
parantaa, omaishoidon palkkion korotus palkkion verovapauden sijaan olisi keino, joka kohdistuisi oikeuden-
mukaisemmin omaishoitajille ja josta myös pienituloiset omaishoitajat hyötyisivät. Nykyisessä taloudellisessa
tilanteessa valtion menojen kasvattamiseen liittyisi toki omat haasteensa ja omaishoidon palkkion kasvattami-
nen tulisi tapahtua menokehysten sisällä.